

FORBRYDELSE OG (UFORMEL) STRAF

Af Preben Etwil

Torben Tranæs og Lars Pico Geerdsen
*Forbryderen og samfundet – Livsvilkår og
uformel straf,*
Kr. 199,-
Gyldendal 2008.

Denne bog påviser, at der er en række statistisk sikre negative sammenhænge mellem kriminalitet og levevilkår. Det er nemlig ikke kun de formelle straffe i form af fx fængsel, der påvirker livsvilkårene, men også de uformelle straffeformer udtrykt gennem social udstødelse, indtægtstab og ægteskabsopløsning, der spiller en væsentlig rolle.

Bogen understøtter gennem et omfattende statistisk materiale for perioden 1980-2003, en række i forvejen kendte sammenhænge mellem kriminalitet og levevilkår. Der kommer så at sige fast grund under fødderne på en række teorier og antagelser. Bogens helt stærke side er imidlertid, at det omfattende og individbaserede statistiske materiale afdækker nogle helt nye kriminologiske sammenhænge og erkendelser, som man ikke før har set i dansk forskning. Flere af disse sammenhænge er statistisk helt sikre (signifikante), mens andre nok trænger til et kritisk eftersyn gennem yderligere forskning. En forskning som bogens forfattere selv opfordrer til.

Det er en myte at tro, at kriminaliteten er vokset siden 1980. Dette er på ingen måde tilfældet. Til gengæld ser det ud til, at vi tolererer mindre kriminalitet og anmelder det mere til politiet. Det er også en kendsgerning, at kriminalitet primært er knyttet til mænd under 35 år, der har en lille eller ingen uddannelse, samt en yderst dårlig tilknytning til arbejdsmarkedet. Kriminel adfærd har det derudover med at gå i social arv. Har dine forældre været kriminelle, er der stor risiko for at du selv bliver det.

Det er også indiskutabelt, at de etniske minoriteter er voldsomt overrepræsenteret i kriminalstatistikken. Det der måske er nyt, er, at der er meget stor forskel på de forskellige indvandrergruppers kriminalitetshyppighed. En række indvandrergupper, fx de tyrkiske, har ikke en større kriminalitetshyppighed end gennemsnitsdanskeren efter det tyvende år. Til gengæld er der indvandrergupper, der i hele deres livsforløb kriminalitetsmæssigt ligger langt over gennemsnittet. De grupper der nævnes, er bl.a. indvandrere med libanesiske eller anden arabisk baggrund.

Det kan også konstateres, at forskellen i kriminaliteten mellem land og by gradvist men sikkert er ved at blive udlignet. Man er altså ikke mere kriminalitetsudsat i byerne end på landet. Set i et befolkningsperspektiv, har Ålborg den tvivlsomme ære, at være et af de mest plagede kriminalitetsområder i Danmark.

Her er der i og for sig intet nyt under solen, men til gengæld er der en overbevisende talmæssig dokumentation.

Da bogens forfattere har fået adgang til statistiske data, hvor man har kunnet følge enkeltpersoner – både kriminelle og ikke kriminelle – over en længere årrække, har det også været muligt at teste en lang række hypoteser vedr. kriminalitet, straf og levevilkår. Denne undersøgelsesmetode er helt ny i Danmark, og har naturligvis givet anledning til, at forskerne har erhvervet sig helt ny og grundlæggende viden på dette vigtige samfundsmæssige område.

Om de politiske beslutningstagere så får læst bogen, og får reflekteret over indretningen af vores forebyggelses- og straffesystemer er en helt anden sag. Bogen gør faktisk sit til at det burde kunne lykkes, men det er i det nuværende kriminalpolitiske miljø et åbent spørgsmål, om politikerne overhovedet griber udfordringen. Dagens kriminalpolitiske mantra er hårdere straffe til yngre og yngre personer – og når det ikke virker, så må forældrene bære forpligtelsen. Social rehabilitering er blevet et politisk skældsord.

Bogen påviser ellers tydeligt, at kriminelle før deres første fængselsstraf har en væsentlig dårligere uddannelse og en betydelig lavere indkomst end ikke-kriminelle. Dette understøtter teorien om, at dårlige sociale forhold leder til øget kriminalitet. Det er også interessant at se, at fængselsstraffens længde betyder meget for muligheden for selvforsørgelse efter endt fængselsstraf. Desto længere straf, desto længere tid tager det den tidligere kriminelle at komme op på den selvforsørgelsesgrad vedkommende havde før straffeafsoning. Dette kan givet bidrage til en forklaring på den meget store tilbagefaldsprocent – altså noget der er påvirket uden for fængselsmiljøet. Den straffede får udgang til et

socialkontor – og bliver hængende dér. Bogen peger også på, at når arbejdsløshedsprocenten i hele samfundet går op, så stiger kriminalitetsraten, hvilket indikerer, at der er en negativ sammenhæng på makroniveau mellem beskæftigelsen og kriminaliteten. Høj beskæftigelse giver lav kriminalitet. Det er logik for høns, man har kendt i alle lande og i mange år. Undersøgelsen viser også, at denne sammenhæng kan genfindes på mikroniveau. Det ses af, at folk der har arbejdet på en arbejdsplads der pludselig lukker, har en væsentlig større kriminalitetsrisiko end folk fra virksomheder der ikke lukker.

Bogen påviser, at kommende straffede personer ikke har haft sværere end andre ved at danne parlignende forhold. Til gengæld er risikoen for paropløsning væsentlig større for straffede personer end for ikke straffede personer.

Undersøgelsen har også vist, at aktivering af kontanthjælpsmodtagere faktisk sænker kriminalitetsrisikoen for denne gruppe. Til gengæld er man ikke på samme sikker grund, når det gælder aktivering af dagpengemodtagere.

Til trods for at hele bogen bygger på et særdeles omfattende statistisk materiale og utallige beregninger, er læsningen af undersøgelsen aldeles overkommelig for lægfolk. Der kræves principielt ingen for-kundskaber til stoffet - kun nysgerrighed og interesse. Det skyldes, at det omfattende og til tider ret tunge statistiske materiale ikke belaster læsningen unødigt, da baggrundsmaterialet kan rekvireres hos forfatterne. Det sparer både papir og ærgrelser. Man bliver nemlig med kyndig hånd guidet gennem resultaterne, får præsenteret beregningsgrundlaget pædagogisk, og de statistiske usikkerhedsmål bliver også gennemgået tilstrækkeligt og redeligt. Ganske mange videnskabelige bøger og rapporter kunne vinde betydelig i folkelig udbredelse, hvis dette princip blev fulgt noget oftere. Det ville kunne løfte mange debatters faglige og politiske niveau – og det næsten uanset tema. Solid faglig oplysning og indsigt beriger altid debatten på en kvalificeret måde.

Det gør denne bog om forbrydelse og levevilkår på allerfineste vis!